

בְּעֵשְׂרָה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם

התנא באבות [פרק ה' משנה א], מורה כי העולם נברא בעשרה מאמרות, ודאי דבר זה נעשה בכוונת מכוון, שהרי הקדוש ברוך הוא יכל לברוא את העולם במאמר אחד, מדוע נברא העולם בעשרה מאמרות דוקא?

בְּעֵשְׂרָה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפריע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

רבנו עובדיה מברטנורא

בעשרה מאמרות – תשעה ויאמר, ובראשית נמי מאמר הוא, דכתיב (תהלים לג): בדבר ה' שמים נעשו: שמאבדין את העולם – שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא, והרשעים שבעונם מאבדים את נפשם כאילו מאבדים את העולם, כך מצאתי. ולי נראה, שמאבדין את העולם ממש, שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה. ונמצא העולם אבד בשבילם: שנברא בעשרה מאמרות – ואינו דומה המאבד מלאכה שהיא נעשית ביום אחד למלאכה שהיא נעשית בהרבה ימים:

מעשה אבות

א בעשרה מאמרות נברא העולם – המספר עשר, החוזר על עצמו במשניות הקרובות, מבטא (לפי המהר"ל) שלמות רוחנית על כל חלקיה. בפרשת בראשית בסיפור בריאת העולם כתוב תשע פעמים "ויאמר אלהים", ו"בראשית ברא אלהים" נחשב גם הוא למאמר לפי התלמוד (ראש השנה לב, א) שסמך זאת על הנאמר (תהלים לג, ו): "בדבר ה' שמים נעשו".

ומה תלמוד לומר? והלא במאמר אחד יכול להבראות – לפי הפשט שואל התנא: ומה זה בא ללמדנו? ולפי הדרש נוכל לפרש, שכיון שמדובר במאמרות לפיכך שואל התנא: מה תלמוד לומר? מדוע היה צריך לומר עשרה מאמרות, והרי יכל העולם להבראות במאמר אחד.

אלא להפריע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות – ולכאורה קשה, מה מונע מהקב"ה ליפרע מהרשעים, או ליתן שכר טוב לצדיקים כרצונו? ויש לומר, אילו היה נברא העולם במאמר אחד, לא היה האדם מרגיש את גודל המחויבות שלו לשמור על העולם, אבל אחר שנודע כי העולם הגיע לידי שלימות שלב אחר שלב, עד שנברא האדם נזר הבריאה, אז יודע הוא מה גודל האחריות הרובץ עליו, אם הרשע חייב הוא בכל, ואם עמד בצדקו זכות גדולה היא לו שקיים עולם שנברא בעשרה מאמרות.

כח מעשיו הגיד לעמו

מה טעם פתח
[הבורא] בבראשית?
משום 'כח מעשיו
הגיד לעמו לתת להם
נחלת גויים', שאם
יאמרו אומות העולם
לישראל ליסטים
אתם שכבשתם
ארצות שבעה גויים,
הם אומרים להם: כל
הארץ של הקב"ה
היא הוא בראה ונתנה
לאשר ישר בעינו
ברצונו נתנה להם
וברצונו נטלה מהם
ונתנה לנו!

התורה פותחת בסיפור בריאת העולם, מדוע? והרי התורה
היא מלשון ציווי והוראה. לכאורה, התורה היתה צריכה
להתחיל מהציווי הראשון שלנו כעם? ואכן, רש"י על
פרשת בראשית (פרק א פסוק א), מביא את דברי המדרש:
"בראשית – אמר רבי יצחק: לא היה צריך להתחיל את
התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצווה ראשונה
שנצטוו בה ישראל ומה טעם פתח בבראשית? משום (תהלים
קיא) 'כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים', שאם
יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם
ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם: כל הארץ של
הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעינו ברצונו
נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

כלומר, לכאורה התורה היתה צריכה לפתוח במצווה
הראשונה ולא בסיפור בריאת העולם! והטעם שהיא פתחה
בבריאת העולם שלא תהיה טענה לגויים על ארץ ישראל!
אף על פי כן לא ברורה ההוכחה מהפסוק: "כח מעשיו הגיד
לעמו לתת להם נחלת גויים", מדוע נאמר הדבר לעמו?

שיאמר לגויים לא לעם ישראל! אלא הפשט הוא שרק אם עם ישראל יבין ויפנים שארץ
ישראל שייכת לו, אז גם הגויים יבינו זאת. אך אם לצערנו יש בעם ישראל שיש להם
תפיסה רופסת והם רפויי כח וחלושי אמונה, מה לנו כי נלין מול עמדתם הגוברת של
אנשי חמס הדורשים את כל ארצנו?

לכן פתח הקב"ה בסיפור הבריאה, לומר ארץ זו שלי היא, ולכם נתתיה. נתחזק בתורה
ובאמונה, ולא תקיא הארץ אותנו, נזכה להאחז בה ופרינו בארץ עד ביאת גואל צדק
מהרה, אמן.

עם תחילת הקריאה בחומש בראשית, עלינו להתחיל ללמוד שמות.
כלומר, זאת ההזדמנות שלנו להתחיל בלימוד
שניים מקרא ואחד תרגום שהם ר"ת שמו"ת

הלכות שניים מקרא ואחד תרגום

א. בתלמוד (מסכת ברכות ח, א) אמרו: "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור, שניים מקרא ואחד תרגום, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור, מאריכין לו ימיו ושנותיו". פירוש "שניים מקרא ואחד תרגום", שיקרא את הפרשה פעמיים, ועוד פעם אחת את תרגום אונקלוס, כנדפס בחומשים. וכן צווה רבי יהושע בן לוי את בניו, שישלימו את פרשיותיהם עם הציבור שניים מקרא ואחד תרגום. ובשם הירושלמי הביאנו, שרבינו הקדוש גם הוא צווה את בניו שיקראו בכל שבוע את הפרשה, שניים מקרא ואחד תרגום.

ב. מה שאמרו "לעולם ישלים אדם וכו'", אין הכוונה שאין בזה חיוב ממש, וכאילו נאמרו הדברים על דרך עצה טובה, כי באמת מן הדין חייב אדם לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום, וכמו שפסק הרמב"ם (פרק י"ג מהלכות תפלה) וזו לשונו: "אף על פי שאדם שומע קריאת כל פרשיות התורה בכל שנה ושנה מפי שליח ציבור בכל שבת ושבת, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע סדר אותה פרשה של השבת, שנים מקרא ואחד תרגום. וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן רפה ס"א).

ג. בתשובות הגאונים כתוב, ושאלתם, תלמיד חכם שרוצה לשנות סדר לימודו (להמשיך בסדר הלימוד הרגיל שלו), ואינו רוצה להסדיר פרשיותיו עם הציבור, האם רשאי לעשות כן? תשובה, כך אמרו חכמים שאף על פי שהוא חושק בתלמודו, אל יפשע מלהשלים פרשיותיו עם הציבור.

ד. לכתחילה יש לקרוא כל פסוק ופסוק שתי פעמים, ואחר כך את התרגום של אותו פסוק, ומכל מקום אם קרא כל הפרשה, ואחר כך חזר וקראה שוב, ואחר כך קרא את כל התרגום, יצא ידי חובתו.

ה. מצות קריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום היא בכלל מצות תלמוד תורה. והנשים פטורות הן ממצות תלמוד תורה, מלבד לימוד ההלכות ועיקרי עניני התורה השייכים להן. ולפיכך הן פטורות גם כן מקריאת הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום. ומכל מקום, אשה הרוצה לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, תבוא עליה הברכה, ויש לה שכר על כך. וכמו כן אשה שיש לה זמן, והיא לומדת את הפרשה עם פירוש רש"י, מקיימת בכך מצות תלמוד תורה, כדין כל מי שאינו מצווה ועושה. אבל חיוב ממש בלימוד זה, אין לה.

ו. בשעת קריאת התורה בבית הכנסת, אסור לדבר בשום ענין. ומכל מקום, מותר מן הדין לקרוא את הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום בזמן קריאת התורה בבית הכנסת, ואף על פי שאינו עומד בשעת קריאתו באותו מקום שהשליח ציבור עומד בו, כי הוא עוסק בקריאת תחילת או סיום הפרשה בשעה שהחזן קורא פסוקים אחרים, מכל מקום, מכיון שהוא עוסק באותו ענין שהחזן עוסק בו, מותר.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאח ציטרון הייז. ה"ה יצחק שושן הייז. שרה בת שמחה הייז. מרים יהודה הייז. ציפורה יהושע לוי הייז. ביבה אלימלך הייז. ישי הלוי הייז. עזר בן עישה הייז. תיקוה בת עזיזה הייז. אלגרה בת ג'אן הייז. מול בת ענולה הייז. אברהם בן רחל הייז. הראל בן אביגיל הייז. אילנה בת סליחה הייז. ישי ורחל לוי הייז. חנה בת זוהרה הייז. סימנטוב משה יהודה הייז. מיטל מוריה אדרי הייז. להחזרת נעדר צה"ל ושבייו ובהם: אורון שאול, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הייז. לעילוי נשמות הנערים: אייל יפרח הייז, גיל-עד שעאר הייז, נפתלי יעקב פרנקל הייז. ולע"נ חללי מבצע צוק איתן הייז. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף וצוק"ל. הגר"מ אליהו וצוק"ל. רבי מסעוד מלול וצ"ל. הרב שלמה צורף וצ"ל. רבי יעקב שושן וצ"ל. יונה יונה וצ"ל. ברכה סופר וצ"ל. יצחק עמדה וצ"ל. נדיר נחם וצ"ל. נסים כהן וצ"ל. ספר נחום וצ"ל. נדירה שמעון בת חזאת וצ"ל. מנרה לוי וצ"ל. אסתר בת תורא וצ"ל. אסתר חזק וצ"ל. דנה פונדק וצ"ל. הרב אברהם צוקרמן וצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורח וצ"ל. אליזה בת פריחה וצ"ל. תירצה זיגדון וצ"ל. ישראל אברהם נתן וצ"ל. אסתר בת זוהרה וצ"ל. אסתר וענבר נחום וצ"ל. ישראל בן שושנה וצ"ל. יצחק בן מול מורח וצ"ל. רובי בן שלום צעדי וצ"ל. מרים ועטני וצ"ל. עזיזה עמס וצ"ל. יצחק ועמס אטאם וצ"ל. נסים בן חנה וצ"ל. יצחק ולאח אסתר וצ"ל. חת יעקב וצ"ל. חהרל לוי וצ"ל. אליה טיש וצ"ל. נעמה בת מנודה וצ"ל. יצחק ושמחה אלוז וצ"ל. ראובן אלוז בן נסיה וצ"ל. סוליקה שושן וצ"ל. לאיזה מדר וצ"ל. זוהרה בת חנה וצ"ל. עליזה כהן וצ"ל. ר' חיים אהרונה וצ"ל. לוי יצחק אמרד וצ"ל. אורי אורן מועלם וצ"ל. ישראל בן גמרה וצ"ל. חד תגי וצ"ל. חד נחמבר וצ"ל. יואל דללי וצ"ל. עמס דמרי וצ"ל. רבי חד הכהן וצ"ל. יזכבר ועקנין וצ"ל. עישה דקן וצ"ל. חותי אגול וצ"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון הייז.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה